

การสร้างความสัมพันธ์ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบด้วยหลักพุทธธรรม

Harmony Engagement in the Sufficiency Economy Village Module with Buddhadhamma

สมโภชน์ สุวรรณรัตน์¹, สุวิญ รักษ์ตย์², สุมานพ ศิวรัตน์³ และ โสภณ ขำทัพ⁴
Sompoch Suwunnarat¹, Suvin Ruksat², Sumanop Siwarat³ and Sophon Kumtrup⁴

บทคัดย่อ

คุณิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการสร้างสัมพันธ์ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ 3) เพื่อบูรณาการการสร้างสัมพันธ์ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบด้วยหลักพุทธธรรม 4) เพื่อนำเสนอแนวทางและสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการสร้างสัมพันธ์ ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบด้วยหลักพุทธธรรม” งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสังเกต สังเกตแบบมีส่วนร่วม สัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์กลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า 1. การสร้างสัมพันธ์ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบชุมชนมีแนวทางการสร้างสัมพันธ์ 4 แนว ได้แก่ การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ผ่านกิจกรรมและพิธีกรรมต่างๆ การประกอบอาชีพ และขยายเครือข่ายการประกอบอาชีพ การรวมกลุ่มตามธรรมชาติของชุมชนตามความสนใจและกิจกรรมทางสังคม การสืบสานประเพณี วัฒนธรรม 2. หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการสร้างสัมพันธ์ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ที่ชาวบ้านใช้ในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน มากที่สุด คือ หลักสัจธรรม รongลงมาคือ หลักอปริหานิยธรรม หลักสัปปุริสธรรม และ หลักสังคหวัตถุตามลำดับ หลักธรรมที่ชาวบ้านใช้ในการประกอบอาชีพ มากที่สุด คือ หลักสัจธรรม รongลงมาคือ หลักสัปปุริสธรรม หลักอปริหานิยธรรม และสุดท้าย คือหลักสังคหวัตถุ หลักธรรมที่มีความสำคัญกับการรวมกลุ่ม อันดับแรก คือ หลักสัจธรรม รongลงมาคือ หลักอปริหานิยธรรม หลักสัปปุริสธรรม และสุดท้ายคือ หลักสังคหวัตถุ หลักธรรมที่มีความสำคัญกับการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี อันดับหนึ่ง คือ หลักสัจธรรม รongลงมาคือ หลักอปริหานิยธรรม หลักสัปปุริสธรรม และ หลักสังคหวัตถุตามลำดับ 3. การบูรณาการการสร้างสัมพันธ์ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบด้วยหลักพุทธธรรม หมู่บ้านทั้งสืบหมู่บ้านไม่ได้เลือกและไม่ได้เน้นหลักธรรมใดหลักธรรมหนึ่งในการสร้างสัมพันธ์แต่การสร้างสัมพันธ์ของหมู่บ้านนั้น ขึ้นกับกิจกรรมแต่ละกิจกรรมของชาวบ้านซึ่งหมู่บ้านได้เลือกใช้รูปแบบการสร้างสัมพันธ์แบบบูรณาการหลักธรรมแต่ละหลักธรรมมาผสมผสานกัน ตามความเหมาะสมของกิจกรรมและกลุ่มคนที่มาร่วมกิจกรรมนั้นๆ 4. แนวทางและสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการสร้างสัมพันธ์ ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบด้วยหลักพุทธธรรม” เรียกว่า MMMSH Model คือ มีเมตตากรุณาต่อกัน (Mercy) มีการพบปะสังสรรค์พูดคุยกันอย่างต่อเนื่อง (Meeting) มีการบริหารจัดการอย่างเป็นธรรม (Management) มีการเฉลี่ยเจือจาน (Sacrifice) จึงจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ (Harmony)

คำสำคัญ : ความสัมพันธ์ เศรษฐกิจพอเพียง หลักพุทธธรรม

¹นักศึกษาปริญญาเอก ภาควิชาพุทธศาสนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

²Doctoral Candidate, Buddhist Studies Student Graduate School Mahamakut Buddhist University

³รองศาสตราจารย์ ภาควิชาพุทธศาสนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

⁴Assoc.Prof, Buddhist Studies Student Graduate School Mahamakut Buddhist University

⁵อาจารย์ที่ปรึกษา ภาควิชาพุทธศาสนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

⁶Thesis Advisor, Buddhist Studies Student Graduate School Mahamakut Buddhist University

⁷อาจารย์ ภาควิชาพุทธศาสนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

⁸Lecture in Doctor of Buddhist Studies Student Graduate School Mahamakut Buddhist University

Abstract

The objectives of this dissertation were: 1) to study the harmony engagement of the sufficiency economy village module, 2) to study the principles of Buddhhadhamma supporting harmony engagement of the sufficiency economy village module, 3) to integrate the principles of Buddhhadhamma in harmony engagement of the sufficiency economy village module, and 4) to propose a guideline and body of knowledge in harmony engagement the sufficiency economy village module with the principles of Buddhhadhamma. The study used qualitative research method by observation, participation, in-depth interview and focus group discussion. The results of the study found that 1. The harmony engagement the sufficiency economy village module consisted of 4 main ways; Living a life together through activities and ceremonies, career and career network, social life and social activity interest, and culture and custom conservation. 2. The most principles of Buddhhadhamma supporting living a life together were Saraniyadhamma, followed by Aparihaniyadhamma, Sappurisadhamma and Sangahavatthu respectively. The most principles of Buddhhadhamma supporting the village members' career were Saraniyadhamma, followed by Sappurisadhamma, Aparihaniyadhamma, and finally Sangahavatthu. The principles of Buddhhadhamma supporting social association started with Saraniyadhamma and then followed by Aparihaniyadhamma, Sappurisadhamma and Sangahavatthu respectively. In culture and custom conservation, the most principles of Buddhhadhamma used were Saraniyadhamma, followed by Aparihaniyadhamma, Sappurisadhamma and Sangahavatthu respectively. 3. The integration of Buddhhadhamma in harmony engagement of the sufficiency economy village module was not fixed but depended on activities and members participating in each activity. Usually the use of Buddhhadhamma was related to one another principle. 4. A guideline and a new body of knowledge on harmony engagement of the sufficiency economy village module with Buddhhadhamma could be concluded into "MMMSH Model" which consisted of Mercy, Meeting, Management and Sacrifice leading to Harmony.

Keyword : Harmony, Sufficiency Economy, Module with Buddhhadhamma

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศและเป็นแผนปฏิรูปความคิดและคุณค่าใหม่ของสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมและมุ่งให้ "คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา" และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้อัญเชิญ "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี "คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา" ต่อเนื่องจาก

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 โดยให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาจากวิกฤตเศรษฐกิจให้ลุกล้าง และสร้างฐานเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตและแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์ และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) ประกอบกับ หลักปรัชญา

ของ “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย จากแนวทางการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางการพัฒนาและบริหารประเทศ กระทรวงมหาดไทยได้ตอบสนองแนวทางการพัฒนา โดยมอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ในฐานะหน่วยงานที่ทำงานกับชุมชนมาช้านาน ช่วยในการสร้างและพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนตามแนวทาง จึงมีแนวคิดในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปรับใช้ในการทำงาน โดยเริ่มตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2549

ระยะแรก ปี พ.ศ. 2549–2554 ดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้าน ให้หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยใช้เกณฑ์การประเมิน 6x2 ระยะต่อมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555–ปัจจุบัน ได้ขยายผลการดำเนินงานสู่ความยั่งยืนโดยพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ มีการใช้เกณฑ์วัดความเป็นต้นแบบ 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด

หลังจากนั้น กรมการพัฒนาชุมชน ได้คัดเลือกหมู่บ้านที่ถูกจัดระดับการพัฒนาด้วยเกณฑ์ชี้วัดของกระทรวงมหาดไทย 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด มาพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ หลายหมู่บ้านสามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนา โดยเฉพาะในเรื่องความสามัคคี แต่หลายหมู่บ้านอาจต้องศึกษาเรียนรู้จากหมู่บ้านที่พัฒนาแล้ว และมีบริบทที่ใกล้เคียงกัน กอรปกับ ปัจจุบันหลายหมู่บ้านมีปัญหาที่แก้ไขได้ยาก โดยเฉพาะปัญหาทางสังคม ความเชื่อในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าก็เริ่มเสื่อมถอยลดน้อยลง ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดในด้านสังคม การอยู่ร่วมกันของชาวบ้านในหมู่บ้าน จากเดิมที่มีความเป็นพี่เป็นน้อง มีการช่วยเหลือ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันหายไป หลายหมู่บ้านก่อเกิดความแตกแยกขัดแย้ง ในระดับประเทศก็เช่นเดียวกัน ประเทศไทยเราเกิดความแตกแยกขัดแย้งจนเห็นได้ชัด ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คนในหมู่บ้านขาดความรักความสามัคคีกัน ชาวบ้านอยู่ด้วยกันอย่างระแวงระวัง ผู้วิจัยในฐานะ ผู้บริหารระดับสูง ระดับจังหวัด ต้องแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ และกำกับดูแลงาน ที่รับผิดชอบ ตามกรอบงานนโยบายของกระทรวงมหาดไทย จึงมีความสนใจศึกษา การสร้างความสามัคคีในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบด้วยหลักพุทธธรรม เพื่อ

นำไปปรับใช้กับหมู่บ้านอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการสร้างสามัคคีในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการสร้างสามัคคีในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
3. เพื่อบูรณาการการสร้างสามัคคีในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบด้วยหลักพุทธธรรม
4. เพื่อนำเสนอแนวทางและสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการสร้างสามัคคี ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบด้วยหลักพุทธธรรม”

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้นำที่เป็นทางการ ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติพัฒนาการจังหวัดเชียงใหม่หรือผู้แทน ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่หรือผู้แทน รวมทั้งสิ้นจำนวน 52 คน

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิด

แนวคิดการอยู่ร่วมกันในสังคม ความหมายของสังคมเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่า สังคม คือกลุ่มคนที่มีการจัดระเบียบในการใช้ชีวิตร่วมกัน มีแบบแผนการดำเนินชีวิต ประเพณี ค่านิยมในรูปแบบเดียวกันและทุกคนมีความรู้สึกเป็นสมาชิกของสังคม Society หมายถึง สังคมคือ คนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตามระเบียบกฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน คำว่า “สังคม” (Society) ในภาษาบาลี แยกออกเป็น 2 คำ คือ “สัง” กับ “คม” สัง แปลว่า “ด้วยกัน พร้อมกัน” ส่วนคำว่า “คม” แปลว่า “ไปดำเนินไป” เมื่อนำคำ สองคำมารวมกันจึงมีรูปเป็น “สังคม” แปลว่า “ไปด้วยกัน ไปพร้อมกัน”

แนวคิดบทบาทหน้าที่ของคนในสังคม ที่มาของบทบาทหน้าที่บทบาทของบุคคลในสังคม เป็นลักษณะของพฤติกรรมที่บุคคลแต่ละคนมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ต่อกันภายใต้กรอบบรรทัดฐานของฐานะ ตำแหน่งที่แต่ละสังคมกำหนด ซึ่งในประเด็นนี้พัทธา สายหู ได้อธิบายไว้ว่า บทบาทเปรียบเสมือนบทของตัวละครที่กำหนดให้ ผู้แสดงในละครเรื่องนั้นๆ เป็นตัว (ละคร) อะไร มีบทบาทที่ต้องแสดงอย่างไร ถ้าแสดงผิดบท หรือไม่สมบทบาทก็อาจถูก

หมู่ที่ 10 ตำบลบ้านแม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ 3) บ้านป่าจี้ หมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งสะโตก อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ 4) บ้านแม่ช่องกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ 5) บ้านดงป่าซาง หมู่ที่ 6 ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ 6) บ้านป่าตาล หมู่ที่ 4 ตำบลสันผักหวาน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ 7) บ้านไร่กองจิง หมู่ที่ 3 ตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ 8) บ้านบวก หมู่ที่ 4 ตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ 9) บ้านแพะขวาง หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำแพร่ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ และ 10) บ้านเหมืองกุง หมู่ที่ 7 ตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จากผลการวิจัยพบว่า

1. หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

1.1 หลักพุทธธรรมในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในหมู่บ้าน

จากการศึกษา ทำให้รู้ว่าการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในหมู่บ้านชาวบ้านมีกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันหลากหลายกิจกรรมที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่กิจกรรมการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยกตัวอย่าง เช่น กิจกรรมการรวมกลุ่มทำเหมืองฝาย กิจกรรมฌาปนกิจ กิจกรรมการเลี้ยงผีปู่ย่า กิจกรรมการเลี้ยงผีเสื้อบ้าน ได้ใช้หลักธรรมที่ชาวบ้านใช้ในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ในกิจกรรมต่างๆ ที่กล่าวมา มากที่สุด คือ หลักสาราณียธรรม เพราะเป็นหลักแห่งการทำให้การดำรงชีวิตมีความสุข สงบ และไม่มีความแตกแยก ขัดแย้งเกิดขึ้น ทุกคนจะมีแต่ความยิ้มแย้ม แจ่มใส ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันในกิจกรรมต่างๆ และอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข อันดับรองลงมา คือ หลักกอธิทานิยธรรม ชาวบ้านใช้หลักกอธิทานิยธรรม โดยการประชุมพูดคุยปรึกษาหารือกันตลอดตั้งแต่ก่อนการจัดกิจกรรมในแต่ละประเภท และแต่ละครั้งจนสุดท้ายเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมก็จะมีการมาพูดคุยเพื่อสรุปผลของการจัดงานว่าเป็นอย่างไรมีข้อบกพร่องที่ต้องแก้ไขอย่างไรบ้างในโอกาสต่อไป อันดับสาม คือ หลักสัปปริสธรรมและหลักสังคหัตถุในฐานะเป็นหลักธรรมในการปฏิบัติงานที่ต้องใช้ความสามารถส่วนตัวตนเข้าไปประสานสัมพันธ์กับชาวบ้าน รู้จักว่ามีกลุ่มองค์กรไหนในหมู่บ้าน เป็นอย่างไร หรือรู้ว่าใครควรรับผิดชอบในเรื่องอะไรในงานนั้นๆ เมื่อรู้ถึงกลุ่มเป้าหมายที่จะรับผิดชอบในงานนั้นๆ แล้ว ก็จะมีการแบ่งหน้าที่กันโดยอัตโนมัติ และหลัง

จากนั้น ทุกคนก็จะรู้หน้าที่ของตนเองว่าใครจะรับผิดชอบงานอะไร อย่างไร

1.2 หลักพุทธธรรมในการประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพ สมัยก่อนชาวบ้านทั้งสิบหมู่บ้านจะมีอาชีพทำนา ทำสวน โดยใช้วิธีการลงแขกระยะหลังไม่กี่ปีมานี้เอง ที่ได้เปลี่ยนจากการลงแขกมาเป็น การจ้างแรงงานแทนบ้าง ดังนั้นอาชีพของชาวบ้าน เมื่อไม่กี่ปีมานี้จึงได้เปลี่ยนมาเป็นอาชีพรับจ้างส่วนหนึ่ง ทำงานในโรงงานส่วนหนึ่ง ค่าขายส่วนหนึ่ง หลักพุทธธรรมที่ได้ในการประกอบอาชีพของหมู่บ้านพบมากที่สุดอันดับแรก คือ หลักสาราณียธรรม เพราะเป็นเหมือนหลักการใหญ่ของการประกอบอาชีพที่ต้องมีความเอื้อเฟื้อต่อกัน ไม่แย่งชิงกัน ก่อให้เกิดความสามัคคีในการประกอบอาชีพ อันดับรองลงมา คือ หลักสัปปริสธรรมชาวบ้านในชุมชนแต่ละคนเขาจะรู้จักบุคคลคือรู้จักคนในชุมชนเป็นอย่างดี ว่าใครมีความถนัดหรือมีอาชีพอะไร เมื่อเวลาต้องมาช่วยเหลือกันในเรื่องอาชีพหรือรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมอื่นๆ เขาจะรู้จักกันว่าใครต้องทำอะไร อย่างไร อันดับสาม คือ หลักกอธิทานิยธรรม ชาวบ้านใช้หลักกอธิทานิยธรรม โดยการในเรื่องการประกอบอาชีพ เขาจะนำมาประชุมพูดคุยปรึกษาหารือกันตลอด หรือนำมาแลกเปลี่ยนกันในแต่ละอาชีพ บางคนมีอาชีพอะไรดีก็ให้นำมาเล่ามาบอกและชวนกันไปทำอาชีพนั้นๆ และสุดท้ายหลักธรรมที่ชาวบ้านใช้ในการประกอบอาชีพ คือ หลักสังคหัตถุจะเห็นว่าการทำงานหรือการประกอบอาชีพของชาวบ้านทุกคน ชาวบ้านจะมีความอดทน มีการเสียสละช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่คณะอย่างจริงจัง เพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

1.3 หลักพุทธธรรมในการรวมกลุ่ม

ส่วนใหญ่การรวมกลุ่มตามธรรมชาติของชาวบ้าน เป็นการรวมกลุ่มเพื่อกิจกรรมทางสังคม การรวมรวมเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านต่างๆ ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน กลุ่มออมทรัพย์นอกจากนั้น ก็เป็นกลุ่มที่ทางราชการมาตั้งให้เพื่อช่วยเหลือสังคมและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่นกัน ได้แก่ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มกองทุนแม่ของแผ่นดิน การรวมกลุ่มเพื่อให้มีผู้นำและคณะกรรมการรับผิดชอบงาน ในประเด็นนี้หลักพุทธธรรมที่ใช้เป็นหลัก ได้แก่ หลักสาราณียธรรม เพราะในการรวมกลุ่มกันต้องตั้งหลักที่มีความเมตตาปรารถนาดีต่อกัน เนื่องจากอาจมีข้อบกพร่องผิดพลาดในการทำกิจกรรมได้

หลักเมตตาดังสำคัญที่จะไม่ทำให้เกิดความแตกแยกในกลุ่ม อันติบรองลงมา คือ หลักอภิธานิยธรรม คือ ชาวบ้านจะมีการประชุมพูดคุยปรึกษาหารือกันตลอด ตั้งแต่ก่อนการจัดกิจกรรมในแต่ละประเภท หรือการรวมกลุ่มแต่ละกลุ่ม และแต่ละครั้ง เริ่มตั้งแต่ก่อนการเริ่มตั้งกลุ่ม จนสุดท้ายเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรม และมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมกัน ก็จะมีการมาพูดคุยเพื่อสรุปผลของการจัดงานหรือการรวมกลุ่มกิจกรรมว่าเป็นอย่างไร มีปัญหาอะไร และควรแก้ไขต่ออย่างไรบ้าง อันติบสาม คือ หลักสัปปริสธรรมเมื่อมีการประชุมปรึกษาหารือกันในเรื่องการจัดงานแล้ว ชาวบ้านแต่ละคนเขาจะรู้จักบุคคล รู้จักตนเอง ว่าใครควรรับผิดชอบในเรื่องอะไรในงานนั้นๆ และจะรู้หน้าที่ของตนเองว่าใครจะรับผิดชอบงานอะไร และสุดท้ายคือ หลักสังคหัตถุ คือชาวบ้านจะมีการเสียสละ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่คณะ เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

1.4 การสืบสานประเพณี วัฒนธรรม

การสืบสานประเพณี วัฒนธรรมของชาวบ้าน จะเห็นว่าทุกกิจกรรมในเรื่องประเพณีวัฒนธรรมของชาวบ้านทั้งหมู่บ้าน จะถูกสอดแทรกไปด้วยหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ชาวบ้านบางคนไม่รู้ว่ามีสิ่งของตนเอง กลุ่มพวกทำไปนั้นคือหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยเฉพาะหลักในเรื่องการสร้างสามัคคี แต่ชาวบ้านมีวิธีการสร้างความสามัคคีโดยใช้หลักการของประเพณี วัฒนธรรม ซึ่งถูกสืบทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากการสังเกต การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์กลุ่ม ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับหลักธรรมในการสร้างความสามัคคีในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในประเด็น การสืบสานประเพณี วัฒนธรรม ดังนี้หลักธรรมที่มีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง หลักสารณียธรรม เนื่องจากหลักนี้เป็นการเชื่อมโยงวัฒนธรรมอันดีงามร่วมกัน ต่างก็มีแต่ความเอื้ออาทร การแบ่งปัน แบ่งหน้าที่ในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีของหมู่บ้าน อันติบรองลงมา คือ หลักอภิธานิยธรรม คือ ชาวบ้านจะมีการประชุมพูดคุยปรึกษาหารือกันตลอด ตั้งแต่ก่อนการจัดกิจกรรมตามประเพณีในแต่ละประเภท และแต่ละครั้ง จนสุดท้ายเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมก็จะมีการมาพูดคุยเพื่อสรุปผลของการจัดงานว่าเป็นอย่างไร อันติบสาม คือ หลักสัปปริสธรรมเมื่อมีการประชุมปรึกษาหารือกันในเรื่องการจัดงานแล้ว ชาวบ้านแต่ละคนเขาจะรู้จักบุคคล รู้จักตนเอง ว่าใครควร

รับผิดชอบในเรื่องอะไรในงานนั้นๆ และจะรู้หน้าที่ของตนเองว่าใครจะรับผิดชอบงานอะไร และสุดท้ายคือ หลักสังคหัตถุคือชาวบ้านจะมีการเสียสละ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่คณะ โดยเฉพาะงานตามประเพณี ซึ่งชาวบ้านถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมากที่ต้องมาร่วมกัน มาช่วยกัน เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเฉพาะการรู้จักพูดคุยในเรื่องที่เป็นบุญเป็นกุศล เสียสละทรัพย์เสียสละเวลา มาทำกิจกรรมในประเพณีนั้นๆ ร่วมกัน จะเห็นได้ว่า หลักธรรมทั้ง 4 ประการนั้นเป็นหลักธรรมที่ต้องใช้ทุกกิจกรรมในสังคม และใช้อย่างเป็นวิถีชีวิตจึงจะทำให้เกิดความสามัคคีอย่างยั่งยืนได้

2. การบูรณาการเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงตามแบบหลักพุทธธรรม

2.1 หลักสารณียธรรม

ถือเป็นหลักการใหญ่ที่ทุกคนในหมู่บ้าน ชุมชนต้องนำมาปฏิบัติโดยการผ่านกระบวนการ แนวทางหลัก และหลักการทางหมู่บ้าน โดยเริ่มต้นมีหลักการใช้ความเมตตา คือ เมตตากายกรรม เมตตาวาจกรรม และเมตตามโนกรรม ในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นการบ่มเพาะให้ชุมชนคิดดี พูดดี ทำดี อันจะนำไปสู่การแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ดูแลช่วยเหลือเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ภายใต้ข้อตกลง กฎระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนค่านิยม และบรรทัดฐานของชุมชน ให้ความเห็นร่วมกันภายใต้หลักการประชุมประชาคม รูปแบบต่างๆ ถือเป็นหลักการสำคัญในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ภายใต้การสืบสานประเพณีวัฒนธรรมมีความดีงามในการสร้างความสามัคคีในชุมชนในหมู่บ้านที่ใช้ประเพณี วัฒนธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนพลังของชุมชนและสังคมให้มีการบ่มเพาะสืบทอดและประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามในการสร้างความเป็นปึกแผ่นทางชุมชนภายใต้ผู้นำและกระบวนการพัฒนาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมในการสร้างคุณ คุณสร้างวัฒนธรรม ทำให้ชุมชนเกิดการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินงาน และกิจกรรมของหมู่บ้านภายใต้ความสนใจและทักษะของการพัฒนาคนไปสู่ความเป็นผู้นำกลุ่มและองค์กรให้มีการแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านโดยการจัดทำแผนงาน และโครงการให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน และใช้พลังกลุ่มขับเคลื่อนโดยชุมชน และเพื่อชุมชน เพื่อให้เกิดกลุ่มอาชีพต่างๆ ตามความสนใจ และศักยภาพของชุมชนหมู่บ้าน เพื่อสร้างวงจร ธุรกิจของชุมชนในลักษณะวิสาหกิจ

ชุมชนได้ เพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเอง และพึ่งพาตนเองได้ตามภายใต้แนวความคิดตามเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างความสุขสามัคคีของชุมชนสืบไป

2.2 หลักอภิปรายธรรม

เป็นหลักธรรมที่ก่อให้เกิด การพูดคุย สนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบปะ ปรึกษาหารือ การจัดเวทีประชาคม และการประชุมในรูปแบบต่างๆ เพื่อระดมความคิด ระดมสมอง เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามผล และร่วมผลประโยชน์ ในการใช้ชีวิตมาอยู่ร่วมกันของชุมชน อันเป็นหลักสำคัญยิ่งในการใช้เป็นวิธีการขับเคลื่อนชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นกลุ่มงาน และกิจกรรมในการสร้างความรับผิดชอบให้ส่วนอื่นต่อไป ภายใต้ประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม และสร้างสรรค์การอยู่ร่วมกันของชุมชนในการบ่มเพาะ และสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมที่ทำให้ชุมชนผนึกกำลังกันอย่างเหนียวแน่นภายใต้การปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นกระบวนการขับเคลื่อน และสืบทอดของประเพณีในชุมชนให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป อภิปรายธรรมเป็นหลักก่อให้เกิดการรวมกลุ่ม และพัฒนาผู้นำกลุ่มองค์กรให้มีการสร้างผู้นำที่มีความเคารพการตัดสินใจผู้อื่น ให้เกียรติผู้อื่น ยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้งในการแก้ปัญหาของชุมชน และกระบวนการขับเคลื่อนพลังกลุ่มภายใต้ผู้นำมีความเข้มแข็งและเป็นเลิศต่อไป ดังนั้น หากมีการรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาอาชีพ หรือประกอบอาชีพก็ถือหลักการมีส่วนร่วม การระดมสมอง และระดมกำลังของชุมชนตามกลุ่มสนใจภายใต้ทักษะพัฒนาให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการในการประกอบอาชีพให้ก้าวหน้าและก้าวไกลต่อไป

2.3 หลักสังคหวัดดู

เป็นหลักธรรมในการพัฒนาบุคคลให้เกิดความเสียสละแบ่งปัน เอื้ออาทร ให้ทานช่วยเหลือเกื้อกูล พุดจาติมีประโยชน์ในการสร้างพลัง และพลังใจ ไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม บำเพ็ญประโยชน์ อันเป็นแนวทางปฏิบัติของชุมชน และสังคมให้มีความรู้สึกรอบอุ้มไว้เนื้อเชื่อใจ มีความเชื่อมั่นในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันสร้างความเป็นปึกแผ่นและเชื่อมต่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมที่บ่มเพาะหล่อหลอมชุมชนให้สามารถสืบทอดและประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงามให้เป็นมรดกตกทอดไปสู่ชุมชนรุ่นหลังต่อไปได้ เมื่อชุมชนรู้สึก

อบอุ่น และไว้เนื้อเชื่อใจไม่มีความหวาดระแวงก็จะทำให้เกิดการรวมกลุ่มในการสร้างผู้นำกลุ่มและองค์กรในการพัฒนาชุมชนด้านต่างๆ ภายใต้กฎระเบียบแบบแผนที่ให้กลุ่มเป็นไปตามการพัฒนาตามลำดับสู่การเป็นเครือข่าย และการสหกรณ์ต่อไป ดังนั้น หากกลุ่มมีผู้นำที่เข้มแข็งมีศักยภาพ และภาวะผู้นำที่ดีตามแนวทางตามแนวทางสังคหวัดดูจะทำให้การประกอบอาชีพของกลุ่มต่างๆ พัฒนาเป็นกลุ่มก้อนและเข้มแข็งสามารถพัฒนาได้

2.4 หลักสัปปุริสธรรม

เป็นหลักธรรมในการพัฒนาคุณลักษณะของคนหรือตัวบุคคลให้เป็นผู้ที่มีความเข้มแข็ง ร่วมสมัย มีเหตุมีผล รู้จักตนเอง รู้จักการวางตัวตามความเหมาะสมตามกาลเทศะ รู้จักประมาณตน รู้จักชุมชน และเลือกคบคนดี ถือเป็นแนวทางการปฏิบัติในการพัฒนาบุคลากร หรือผู้นำตลอดจนผู้ตามให้ร่วมกันสร้างพลังชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชนในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันตามวิถีทาง ถือเป็นหลักในการพัฒนาคนกลุ่มต่างๆ โดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ เพื่อเป็นการสร้างรายได้ในการเสริมสร้าง และการพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาทักษะการอาชีพให้สามารถประยุกต์ใช้ให้เข้ามาประกอบอาชีพให้เข้มแข็งในการพัฒนากลุ่มหรือการรวมกลุ่มก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเสริมสร้างกระบวนการให้มีพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่มให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อเป็นการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมในการสร้างคนที่มีคุณลักษณะที่ดีมีความรู้ มีความเข้าใจในการเป็นผู้นำขับเคลื่อนอนุรักษ์ และรักษาไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนต่อไป

2.5 หลักธรรมที่สนับสนุนในการเสริมสร้างความสามัคคี

นอกจากหลักธรรมหลักทั้ง 4 หมวดข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังพบว่า ชาวบ้านยังใช้หลักธรรมสนับสนุนอีก 4 มาบูรณาการใช้ในการสร้างความสามัคคีในหมู่บ้านด้วย ได้แก่ หลักพรหมวิหาร 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักขรรษาธรรม 4 และหลักหิริโอตตปปะ ที่ใช้ร่วมกับหลักธรรมดังกล่าว รูปแบบการเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ข้อค้นพบในการศึกษาวิจัยนี้สามารถใช้สัญลักษณ์อักษรตัวภาษาอังกฤษแทนความหมายในแต่ละประเด็น ข้อค้นพบในแต่ละส่วนได้ว่า “M” ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ประเด็น หรือ 3 M ประกอบด้วย M is Mercy. M is Meeting. M is Management. อักษร

ภาษาอังกฤษ “S” ในความหมาย S is Sacrifice. และ อักษรภาษาอังกฤษ “H” ในความหมาย H is Harmony. ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอเป็นรูปแบบและความหมายให้สอดคล้องกับข้อค้นพบในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

3. รูปแบบและแนวทางหลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างความสามัคคีในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

การสร้างสามัคคีนี้ จุดใหญ่จะต้องมีความรัก ความเมตตาเป็นหลักพื้นฐานที่จะก่อให้เกิดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยปกติเมื่อมีหลักในการคิด จะช่วยเหลือ มีกรอบในการปฏิบัติงานให้ได้โอกาสแลกเปลี่ยน เพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดในการร่วมกันคิดร่วมกันทำ บุคคลที่เป็นผู้นำต้องได้รับการยอมรับจากชุมชนและหมู่บ้านยังเป็นผู้ศรัทธา เป็นผู้นำองค์กรที่จะทำงานเป็นรูปแบบขององค์กรทุกภาคส่วน และผู้นำต้องพร้อมที่จะให้ พร้อมที่จะรับ พร้อมเจรจาให้สม่าเสมอ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา จนเกิดแนวทางปฏิบัติชัดเจน ตามแผนภูมิดังนี้ ซึ่งกล่าวได้ว่า รูปแบบการเสริมสร้างความสามัคคีด้วยหลักพุทธธรรมที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่บ้านซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการศึกษา คือ MMMSH หรือ Mercy Meeting Management and Sacrifice for Harmony สำหรับแนวทางการนำรูปแบบการเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่บ้านไปใช้ สิ่งแรกที่สำคัญและคนส่วนใหญ่ต้องมี คือ ความเมตตา ตามโมเดล M (Mercy) การสร้างความสามัคคีต้องใช้หลักเมตตา ซึ่งชาวพุทธทุกคนมีหลักเมตตาเป็นพื้นฐานทางด้านจิตใจอยู่แล้ว เนื่องจากได้ถูกปลูกฝังให้เป็นพื้นฐานคือ เมตตา ในหลักธรรมพรหมวิหาร 4 โดยพระพุทธศาสนา สอนให้ชาวพุทธต้องมีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ทุกคน โดยความนั้น ต้องมีเมตตาในทุกเรื่องทุกอย่าง โดยหลักนั้น ให้ยึดหลักเมตตากายกรรม เมตตาวาจกรรม เมตตา मनกรรม หากทุกคนมีเมตตาครบทุกประการแล้ว คนเราก็จะอยู่ด้วยกันอย่างไม่มีเรื่องราว ไม่ต้องหวาดระแวง สงสัย ไม่ต้องทำร้ายกัน จะมีแต่ความรัก ความเอ็นดู ช่วยเหลือกัน และอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข M (Meeting) หมายถึงการใช้หลักการประชุม พบปะ พูดคุย เพื่อหาข้อสรุปร่วมกันบ่อยครั้ง และอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการมาประชุม พบปะ พูดคุยกันนั้น จะก่อให้เกิดการ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา หรือร่วมพัฒนาชุมชน ชุมชนของตนเอง โดยทุกคนนั้นมีส่วนร่วม M (Management) หมายถึงการบริหารจัดการด้วยการเริ่มที่ตนเองต้องมีคุณธรรมประจำใจ ความเป็นธรรม ไม่

โอนเอียง เข้าข้างคนใดหรือฝ่ายใด แต่ต้องใช้หลักเหตุและผล คนหรือกลุ่มคนที่บริหารจัดการนั้นก็มีความสำคัญ คือ ต้องรู้เขา รู้เรา ตามหลักพระพุทธศาสนาว่า รู้จักตน รู้จักบุคคล รู้จักชุมชน รู้จักประมาณ เพื่อจะได้นำสิ่งที่รู้หรือเหตุผลต่างๆ นั้นเข้ามาพิจารณาประกอบด้วยในการบริหารจัดการในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการในกลุ่มหรือในชุมชน เพื่อไม่ให้เกิดความเห็นแย้ง และเกิดความขัดแย้งขึ้นในกลุ่มหรือชุมชนนั้นๆ S (Sacrifice) หมายถึง การสร้างความสามัคคี ต้องมีส่วนประกอบคือ การเสียสละ แบ่งปัน และที่สำคัญต้องจริงใจ โดยเฉพาะประชาชนส่วนใหญ่ต้องมีการเสียสละ แบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันอย่างจริงใจ ไม่เสแสร้ง ซึ่งตัว S นี้จะเป็นตัวเสริมเพื่อให้ความสามัคคีและเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เพราะเมื่อมี S จะทำให้เกิดการเฉลี่ยทุกข์ เฉลี่ยสุข เกิดการแบ่งปัน เกิดการให้ทาน เฉลี่ยเจือจานแก่ผู้ทุกข์ยาก หรือผู้ด้อยโอกาสกว่าเรา เพื่อทุกคนจะได้มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน มีศีลเสมอกัน และอยู่ด้วยกันอย่างเอื้ออาทร มีความสุขอย่างแท้จริง H (Harmony) หมายถึง ความสามัคคีในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

โดยสรุปแนวทางการนำรูปแบบการเสริมสร้างความสามัคคีไปประยุกต์ใช้สิ่งแรกที่สำคัญและคนส่วนใหญ่ต้องมี คือ ความเมตตา เมื่อมีเมตตาต่อกันแล้ว ต้องมีการพบปะ สังสรรค์ พูดคุยกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดความแน่นแฟ้นในกลุ่มองค์กร หรือชุมชน อีกทั้งเพื่อจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน องค์กร หรือชุมชนของตนเอง ให้เกิดการพัฒนายั่งยืน โดยในกลุ่มองค์กรหรือชุมชนนั้นๆ ต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นธรรม มีการเฉลี่ยเจือจาน มีการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา และร่วมรับผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับร่วมกัน จากสัญลักษณ์ MMMSH ที่กล่าวแล้ว ผู้วิจัยสามารถสรุปสิ่งที่ค้นพบตาม Model ซึ่งสอดคล้องกับหลักการและแนวทางปฏิบัติในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขในกระบวนการทำงานกับประชาชน ชุมชน และถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความสามัคคี ประองตอง เป็นกลไกของกระบวนการสร้างความสามัคคี ใช้ชุมชน ในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วมในการให้โอกาส ให้เวลา ให้ทรัพย์สิน ให้ภัย และที่สุดคือให้ความเมตตา กรุณาต่อกัน ให้ประชาชนเป็นผู้ศูนย์กลางในการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเอง จัดการตนเอง หรือ

การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน รวมถึงการใช้ทรัพยากรอย่างพอเพียง ใช้แผนชุมชนในการพัฒนาชุมชน และประสานการปฏิบัติกับทุกภาคส่วน เพื่อการพัฒนาชุมชนไปสู่ความสมดุลของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน นำไปสู่ชุมชนต้นแบบในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และเป็นต้นแบบของความสามัคคีในชุมชน โดยผ่านกระบวนการและกลไกของ Model MMMSH ดังที่สรุปเป็นตาราง ดังต่อไปนี้

อภิปรายผล

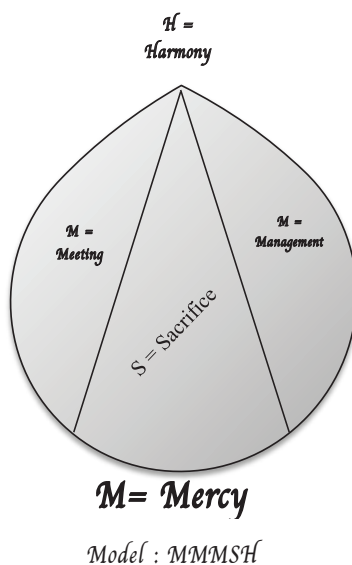
ผลจากการศึกษา การสร้างความสามัคคีในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบด้วยหลักพุทธธรรม สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. หลักสาราณียธรรม

หลักธรรมที่ก่อให้เกิดความเมตตาทั้งกาย วาจา ใจ เป็นหลักการสำคัญ และเป็นพื้นฐานในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน เป็นหลักการบ่มเพาะและขัดเกลาทางสังคมให้ชุมชนคิดดี

H=Harmony			
M (Mercy)	M (Meeting)	M (Management)	S (Sacrifice)
1. สาราณียธรรม - เมตตาทายกรรม - เมตตาวจีกรรม - เมตตามโนกรรม	1. อปริหานิยธรรมทั้ง 7 ประการ 2. ขรรวาสธรรม - สัจจะ	1. สาราณียธรรม - ศีลสามัญญตา - ทิฏฐิสามัญญตา 2. สัมปยุตธรรมทั้ง 7 ประการ 3. ขรรวาสธรรม - ทมะ - ขันติ	1. สาราณียธรรม - สาธารณโภคี 2. สังคหวัตถุ - ทาน - อตถจริยา 3. ขรรวาสธรรม - จาคะ
2. สังคหวัตถุ - ปิยวาจา - สมานัตตตา			
3. พรหมวิหาร 4			
4. ทิริ โอตตปปะ		4. อิทธิบาททั้ง 4 ประการ	

ภาพ 1 รูปแบบและแนวทางหลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างความสามัคคีในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ภาพ 2 รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่บ้าน

เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ภายใต้ข้อตกลง กฎระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนบรรทัดฐานของชุมชนภายใต้ความคิดเห็นร่วมกัน ภายใต้กรอบแนวทางการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน การสืบสาน ประเพณีวัฒนธรรม การรวมกลุ่ม และการประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ น้ำทิพย์ พรพัฒนานิคม, ได้ศึกษาเรื่อง “หลักสาราณียธรรมเพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนโรงเรียนราชวินิตมัธยม เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร”, พบว่า ผลลัพธ์ของการใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนโรงเรียนราชวินิต มัธยม มี 6 ประการ ได้แก่ 1. ทำให้เป็นที่รัก 2. ทำให้เป็นที่เคารพ 3. ทำให้เกิดความสงเคราะห์กัน 4. ทำให้ไม่วิวาทกัน 5. ทำให้เกิดความสามัคคี 6. ทำให้เกิดความเป็นอันเดียวกัน (น้ำทิพย์ พรพัฒนานิคม, 2554). สอดคล้องกับคำกล่าวของ ศ.นพ. ประเวศ วะสี ซึ่งได้เน้นหลักของความสามัคคี ให้ชาวบ้านในชุมชนได้ร่วมมือเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการแก้ไขปัญหา โดยให้ถือว่า ชุมชนเป็นหน่วยสังคมหน่วยหนึ่ง (social unit) ซึ่งการที่ชุมชนจะมีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน รวมศูนย์ทางจิตใจเข้าด้วยกันได้นั้น สมาชิกของชุมชนจะต้องมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน สอดคล้องตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือคำสอนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทุกคนควรมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกัน

ทั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ว่า หลักสาราณียธรรม เป็นหลักการสำคัญที่นำเรื่องความเมตตาทั้ง 3 หลัก มาเป็นหลักการสำคัญ ได้แก่ เมตตาทายกรรม เมตตาจักรกรรม และเมตตาโมกกรรม ทำให้เกิดการคิดดี พูดดี ทำดี นำไปสู่การแบ่งปัน เอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลภายใต้ข้อตกลง กฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับ ค่านิยม บรรทัดฐาน ภายใต้ความคิดเห็นร่วมกัน อันที่จะนำไปสู่หลักสำคัญในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน การสืบสานประเพณีวัฒนธรรม การรวมกลุ่ม และการประกอบอาชีพ ตามลำดับ

2. หลักอปริหานิยธรรม

หลักธรรมสำคัญที่ก่อให้เกิดการพบปะพูดคุย การปรึกษาหารือ การระดมความคิด ระดมสมอง ในการหมั่นประชุมกันบ่อยๆ ในการทำกิจกรรมชุมชน หรือแก้ไขปัญหาชุมชน เปิดโอกาสให้กลุ่มสตรีและกลุ่มต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วม การเคารพผู้อาวุโส การให้เกียรติซึ่งกันและกัน ตลอดจนเปิดโอกาสให้ชุมชนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตาม และร่วมรับผลประโยชน์ นับเป็นวิธีการสำคัญใน

การหล่อหลอมให้ชุมชนมีความรักสามัคคีภายใต้การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน การสืบสานประเพณีวัฒนธรรม การรวมกลุ่ม และการประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฌนอม ม่วงกล่อม พบว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้าปัญหา สาเหตุของปัญหา ความต้องการของประชาชน ร่วมตัดสินใจในการเลือกทางเลือกเพื่อแก้ปัญหา ร่วมปฏิบัติงานร่วมรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานการพัฒนาและร่วมในการประเมินผลด้วย (ฌนอม ม่วงกล่อม, 2553) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูนิกร สุนทรกิจ (สมพงษ์ นุ่มสกุล) ได้ศึกษาเรื่อง “การสร้างสามัคคีในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า หลักธรรมที่ก่อให้เกิดความสามัคคีตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า การสร้างความสามัคคีในสังคม คือ การให้ความร่วมมืออนุเคราะห์กัน เพราะความมีคุณธรรมในใจที่มองเห็นคนอื่นเป็นที่นอ มี การปฏิบัติต่อกันตามหลักสามัคคีธรรมเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยมีหลักพุทธธรรมในการสร้างความสามัคคีหรือความปรองดอง เช่น หลักสังคหวัตถุ หลัก สาราณียธรรม หลักอปริหานิยธรรม (พระครูนิกร สุนทรกิจ (สมพงษ์ นุ่มสกุล), 2554). สอดคล้องกับงานวิจัยของ นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก พบว่า หลักการของการปกครองแบบสามัคคีธรรม มีหลักการปกครองที่สำคัญคือ อปริหานิยธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมเพื่อสร้างความสามัคคีและหลักธรรมอื่นๆ (นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง, 2556).

ทั้งนี้ สามารถอภิปรายผลได้ว่า หลักอปริหานิยธรรม เป็นวิธีการสำคัญในการนำเรื่องพบปะพูดคุย จัดเวทีประชาคม ปรึกษาหารือระดมความคิด ระดมสมอง ตลอดจนการจัดประชุมในรูปแบบต่างๆ และการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมทุกรูปแบบ อันที่จะนำไปสู่กรอบแนวทางการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน การสืบสานประเพณีวัฒนธรรม การรวมกลุ่ม และการประกอบอาชีพตามลำดับ

3. หลักสังคหวัตถุ

หลักธรรมที่ใช้เป็นหลักการวางตัวของคนหรือเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่ประกอบด้วย การให้ การเสียสละ การแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ผู้ให้ยอมเป็นผู้ได้ ผู้ที่ให้ความรักยอมได้ความรักตอบ เป็นการสร้างความอบอุ่นมั่นคง ท่วงโยสังคัม การพูดจาดีเป็นการสร้างความรู้สึกและปรารถนา

ตีซึ่งกันและให้กำลังใจซึ่งกันและกัน คือ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีมีมนุษยสัมพันธ์ ทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม และเป็นผู้ที่มีความเสมอต้นเสมอปลาย เป็นหลักการสำคัญที่ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน การดำเนินวิถีชีวิตก่อให้เกิดความรักความสามัคคีภายใต้กรอบแนวทางการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน การสืบสานประเพณีวัฒนธรรม การรวมกลุ่มและการประกอบอาชีพ ตามผลการศึกษาในแผนภูมิที่ 7 ซึ่งสอดคล้องกับ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต), 2549) ได้กล่าวถึง การสร้างความสามัคคี โดยสังคหพระแปลว่า กำลังแห่งการสงเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นธรรมที่สำคัญสำหรับการสร้างความสัมพันธ์ หรือการสร้างความสามัคคี พระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ไว้โดยใช้ “สังคหวัตถุ” โดยวิธีผูกใจคน พระองค์ตรัสว่า ธมฺมาแล่นไปได้เพราะมีลิมสลักค้อยตรงส่วนประกอบต่างๆ ของธมฺมาเข้าด้วยกันฉันใด คนในสังคมก็ฉันนั้น คือทำหน้าที่ที่เป็นหัวใจเชื่อมประสานคนทั้งหลายเข้าด้วยกัน ลิมสลักดังกล่าวนี้คือ สังคหวัตถุ 4 ประการ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต), 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิธาน พัฒนาไพรวลัย ได้ศึกษาเรื่อง การดำรงความเป็นชุมชนปกากะญอท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในด้านทรัพยากร เศรษฐกิจและความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่าความสัมพันธ์ทางสังคมชุมชนให้ความสำคัญกับความสามัคคีความรักที่เกาะเกี่ยวกันเป็นปีกแผ่นในชุมชน โดยมีกลไกในชุมชน ประกอบด้วย ครอบครัว เครือญาติ กลุ่มกิจกรรมในชุมชน ผู้นำชุมชน และภายนอก ได้แก่ อำนาจรัฐ มาใช้ร่วมกับความเชื่อเดิม ผสมผสานความเชื่อใหม่ผ่านพิธีกรรมต่างๆ (สุวิธาน พัฒนาไพรวลัย, 2550).

ทั้งนี้ สามารถอภิปรายผลได้ว่าหลักสังคหวัตถุถือเป็นหลักธรรมที่สำคัญที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในการนำเรื่องการวางตัวคน และคุณลักษณะบุคคลที่ดึงมาก่อนให้เกิดความเลื่อมใส ศรัทธา และปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดความรักความสามัคคีภายใต้กรอบแนวทางการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน การสืบสานประเพณีวัฒนธรรม การรวมกลุ่ม และการประกอบอาชีพ ตามลำดับ

4. หลักสัปปริสธรรม

หลักธรรมสำคัญในการกำหนดตัวบุคคลให้มีพฤติกรรมที่เป็นคนดี เป็นผู้นำที่มีเหตุมีผล รู้จักกาลเทศะ รู้จักตนเอง รู้จักชุมชน รู้จักกาลเวลา และรู้จักเลือกคบคนดี ถ้อยคำมิตร ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สร้างเสริมให้เกิดการรวม

กลุ่มในการดำเนินกิจการหรือประกอบอาชีพให้มีความเจริญก้าวหน้า ตามเหตุ ตามผล ตามกาลเวลาที่เหมาะสมตามชุมชนและสภาพแวดล้อมที่ดีและเกื้อกูล อันจะส่งผลที่ดีในการสร้างความไว้วางใจในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน การประกอบอาชีพ การรวมกลุ่ม และการสืบสานประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ในหนังสือ “พุทธธรรม” เรื่อง ชีวิตในอุดมคติของชาวพุทธ ท่านมีความเห็นว่า ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมนุษย์จะต้องปฏิบัติภายใน สร้างฐานความคิดขึ้นใหม่ โดยพัฒนามนุษย์ให้เป็นอิสระอย่างแท้จริง คือข้างในมีความสุขอิสระ สันโดษ สมถะ ข้างนอกอยู่อย่างพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกันไปกับคนอื่นและธรรมชาติ ปรับฐานระบบความสัมพันธ์กับธรรมชาติให้ถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดประจวบ ทุนผลงาม ได้ศึกษา การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของพระครูพุทธธรรมรักษ์ (บุญเท็น พุทธภักขิตโต) ผลการศึกษา พบว่า หลักธรรมที่พบในทางพระพุทธศาสนาซึ่งสามารถนำเอาหลักธรรมมาพัฒนาตนเองมีหลักของ สติสัมปชัญญะ สัปปริสธรรม สันโดษ หิริโอตตปเป (พระปลัดประจวบ ทุนผลงาม, 2550) ทั้งนี้ สามารถอภิปรายผลได้ว่า หลักสัปปริสธรรมเป็นหลักธรรมสำคัญที่ใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติในการวางตัวคนหรือคุณลักษณะบุคคลที่จะสร้างความเชื่อถือศรัทธาให้เป็นผู้ที่มีความสง่างามในการสร้างการยอมรับและสมัครใจที่จะเข้าร่วมกลุ่มในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน เป็นผู้นำกลุ่มและการประกอบอาชีพ ตลอดจนการสืบสานทางประเพณีวัฒนธรรมตามลำดับ

สำหรับหลักธรรมที่ค้นพบได้เพิ่มเติมในการศึกษาคครั้งนี้ ได้แก่ พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 ฆราวาสธรรม 4 และหิริโอตตปเป ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สำคัญในการสนับสนุนให้เกิดการสร้างสามัคคีในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่เสริมสร้างในหลักความเมตตากรุณา ความพึงพอใจ ความเพียรพยายาม ความอดทน ความข่มใจ และการเกรงกลัวต่อบาป เหล่านี้เป็นหลักธรรมที่สนับสนุนให้เกิดความรักความสามัคคีภายใต้กรอบแนวทางการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน การสืบสานประเพณีวัฒนธรรม การรวมกลุ่ม และการประกอบอาชีพ ถือเป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างการอยู่ร่วมกันทางสังคมในแนวพระราชดำริ ที่มีส่วนร่วม มีความรักความสามัคคีก่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนสืบไป

ข้อเสนอแนะ:

จากการศึกษาการสร้างควมสามัคคีในหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบตามที่น่าเสนอ แล้วยัง ผู้ศึกษามี ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบบูรณาการ เป็นองค์รวม ควรบูรณาการทุกหน่วยงาน ที่มีภารกิจสอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เกิดมรรคผล เป็นรูปธรรม เกิดความต่อเนื่อง มีความผาสุก มีความรัก ความสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการขับเคลื่อนการพัฒนา

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

เห็นควรให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ทุกกระทรวง ทบวง กรม ได้ประสานงาน ประสาน กิจกรรม งบประมาณ ประสานพื้นที่ และเวลา ลงไปปฏิบัติภารกิจในหมู่บ้าน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป จึงเห็นควรศึกษาเพิ่มเติม ได้แก่ การเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่บ้านรักษาศีล 5 การเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง การเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่บ้านท่องเที่ยว การเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- ถนอม ม่วงกล่อม. (2553). การประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลคอกกระบือ อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร (ภาคินพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง. (2556). รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- น้ำทิพย์ พรพัฒนานิคม. (2554). “หลักสูตรานีธรรมเพื่อสร้างมนุษย์สัมพันธ์ของนักเรียน โรงเรียนราชวินิตมัธยม เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร” (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูนิกร สุนทรกิจ (สมพงษ์ นุ่มสกุล). (2554). “การสร้างความสัมพันธ์ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท” (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2559). พุทธวิธีบริหาร. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร.
- พระปลัดประจวบ ทุนผลงาม. (2550). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของพระครูพุทธธีธรรมรักษ์ (บุญเห็น พุทธภักขิตโต). การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุวิชาน พัฒนาไพรวลัย. (2550). การดำรงความเป็นชุมชนปกากะเยอท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางด้านทรัพยากร เศรษฐกิจและความสัมพันธ์ทางสังคม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Reference

- Thanom Muangklom. (2010). Evaluation of the effectiveness of the Sub district Administrative Organization: Case Study of Samutsakhon Province, Muang District, Kokkrabue Sub district Administrative Organization. Term Paper of Master's Degree. Nation Institute Development Administration. (in Thai).
- Nakarin Keawchotechueng. (2013). Format and principle of Buddhist Scriptures Administration. PH.D. Thesis. Mahamakut Buddhist University. (in Thai).
- Namthip pompattananikom. (2011). States of Conciliation for Create Student Relationship : Mathayom Rachawinit School. M.D. Thesis. Mahamakut Buddhist University. (in Thai).
- Nikorn Sunthonkit. (Sompong Numsakul). (2011). Harmony Engagement in the Theravada Buddhist Scripture. M.D. Thesis. Mahamakut Buddhist University. (in Thai).
- Kosajarn. (Prayoon Thammajitto). (2016). Buddhist Method Management. Mahamakut Buddhist University. Bangkok. (in Thai).
- Prajuab Tunpon-ngam. (2007). Application of Buddhist Principles in Community Development of Phuttithammaruk preacher (Boonten Puttharakakhito). Independent Study of M.A. Cheangmai University. (in Thai).
- Suwichan Patthanapraiwan. (2007). Maintaining a community of Pakakeyao Through the changes in economic resources and social relationships. Thesis of M.A. Cheangmai University. (in Thai).